

Natuurtoets Operaplein, Amersfoort

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in
het kader van natuurwet- en regelgeving*

Colofon

Titel: **Natuurtoets Operaplein, Amersfoort**

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 13-271

Status: Conceptrapport

Datum: 30 september 2013

Auteur: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg

Veldonderzoek: Ing. M.G. Hoksberg, Ing. J.G. Lindenholz, Ing. M. van der Sluis & Ing. M. Wallink

Eindredactie: Ing. M. (Marco) van der Sluis

Opdrachtgever: De Alliantie Ontwikkeling

.....
EcoGroen Advies BV

Emmastraat 16
8011AG Zwolle

T: 038 423 64 64

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie en geplande ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsbescherming.....	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet	3
2.3	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte	3
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	5
3.1	Toetsingskader	5
3.2	Onderzoeksmethodiek	5
3.3	Flora en vegetatie	6
3.4	Vleermuizen.....	6
3.5	Overige (grondgebonden) zoogdieren.....	7
3.6	Broedvogels	7
3.7	Amfibieën	8
3.8	Overige soortgroepen.....	8
4	Geraadpleegde bronnen	9

Bijlage

Bijlage 1:	Wettelijk kader
Bijlage 2:	Verblijfplaatsen vleermuizen
Bijlage 3:	Huisvesting van vleermuizen
Bijlage 4:	Bouwen voor Huismus
Bijlage 5:	Bouwen voor Gierzwaluw

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

Voorliggend ecologisch onderzoek is uitgevoerd voor de Alliantie Ontwikkeling in verband met de voorgenomen herontwikkeling van het Operaplein en omgeving in Amersfoort.. Er zijn plannen om een gedeelte van de bebouwing rondom het Operaplein in Amersfoort te slopen en vervangen voor nieuwbouw en een deel grootschalig te renoveren.

De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de geplande ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Amersfoort en maakt geen onderdeel uit van de EHS, Natura 2000-gebied of een Beschermde Natuurmonument. De ingreep vindt lokaal plaats binnen de bebouwde kom en er worden geen uitstralende effecten verwacht met negatieve effecten op de te beschermen waarden in omliggende natuurgebieden.

Aangetroffen en te verwachten beschermde soorten

Onderstaand worden de bevindingen kort weergegeven:

- Er zijn geen beschermde of bedreigde planten in het plangebied aanwezig of te verwachten;
- In de drie te renoveren portiekflats zijn in totaal zes verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Deze gaan bij de voorgenomen renovatie vermoedelijk verloren. Ook kan schade aan individuele vleermuizen optreden. In de seniorenwoningen en het winkelcentrum zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. In het plangebied liggen geen onmisbare vliegroutes en is geen belangrijk foerageergebied aanwezig.
- Aanwezigheid van verblijfplaatsen van zwaardere beschermde zoogdieren (anders dan vleermuizen) is niet binnen het plangebied aangetoond of te verwachten;
- In het onderzoeksgebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde, grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten;
- Op basis van gericht onderzoek kan de aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen van Gierzwaluw en Huismus worden uitgesloten. Ook zijn er geen andere jaarrond beschermde nestplaatsen aangetroffen en/of te verwachten;
- In de beplanting in het plangebied is een aantal algemene broedvogels van de bebouwde omgeving broedend te verwachten;
- In het plangebied is overwintering te verwachten van enkele algemene en laag beschermde amfibieën. Zwaardere beschermde soorten worden niet verwacht;
- Er zijn geen reptielen of beschermde vissen en ongewervelden aangetroffen en/of te verwachten. Geschikte biotopen voor deze soortgroepen ontbreken.

Vervolgtraject en mitigerende maatregelen

- Omdat schade aan verblijfplaatsen en individuele vleermuizen aan de orde is of kan zijn is het aanvragen van een ontheffing van de Flora- en Faunawet noodzakelijk. Voorwaarde voor het verlenen van een ontheffing zijn onder meer het nemen van mitigerende maatregelen om schade aan individuele vleermuizen te voorkomen en het voorzien in vervangende verblijfplaatsen voor vleermuizen;
- Bij de beoogde plannen verdwijnen mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren en amfibieën. Voor deze tabel 1-soorten geldt in geval van ruimtelijke ontwikkelingen automatisch vrijstelling van de ontheffingsplicht;
- Schade aan algemene en laag beschermde zoogdieren en amfibieën kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart - augustus). De minst schadelijke periode is september - november (mits vorstvrij);
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor begin maart en na eind juli of het onderzoeksgebied te controleren op broedende vogels en nesten binnen de invloedssfeer van de plannen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Voorliggende natuurtoets is uitgevoerd voor de Alliantie Ontwikkeling in verband met renovatie- en sloopplannen van bebouwing rondom het Operaplein in Amersfoort.

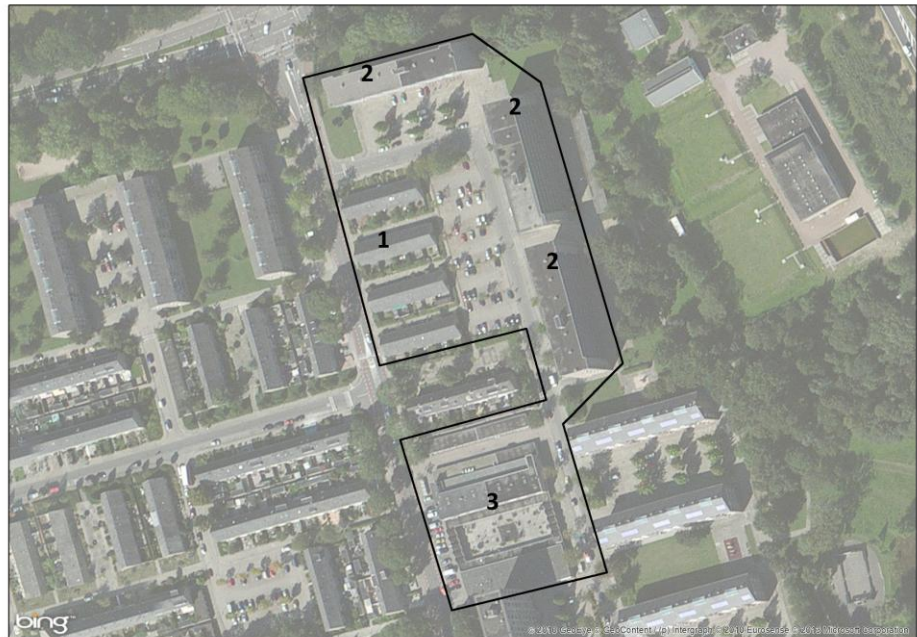
De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden de consequenties in beeld gebracht van de geplande ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgerichte natuurbescherming.

1.2 Situatie en geplande ontwikkelingen

Het onderzoeksgebied 'Project Operaplein' is gelegen in de wijk Schuilenburg aan de oostzijde van Amersfoort. Het plangebied wordt grofweg begrensd door de Operaweg, Hogeweg en de Ariaweg. Het plangebied is weergegeven in figuur 1. Permanent oppervlaktewater ontbreekt in het plangebied.

De plannen bestaan uit het renoveren van drie portiekflats, renoveren van appartementen boven het winkelcentrum en het slopen van seniorenwoningen.

Op de vrijkomende grond van de slooplocaties is nieuwbouw voorzien. De renovatie van de portiekflats moet leiden tot energielabel 3. De appartementen boven de winkels worden gerenoveerd om de periode tot herontwikkeling (>2025) te overbruggen. De detailhandel blijft gehandhaafd.

Figuur 1.1: Indeling plangebied.

1: Vier blokken te slopen seniorenwoningen.

2: Drie te renoveren portiekflats;

3: Te renoveren appartementen boven winkelcentrum;

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op diverse terreinbezoeken (zie paragraaf 3.2) en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen). Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het onderzoeksgebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht natuurbeleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen.

2 Gebiedsbescherming

2.1 Inleiding

In dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin o.a. opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, in omgevingsvisies of streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzengebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

2.2 Natuurbeschermingswet

Natura 2000-gebieden

De planlocatie ligt circa acht kilometer ten zuiden van Vogelrichtlijngebied Arkemheen. Dit gebied is aangewezen voor de niet-broedvogelsoorten Kleine zwaan en Smient en daarnaast is Bittervoorn als complementair doel opgenomen in het aanwijzingsbesluit.

Gezien de grote afstand en tussenliggende barrières (onder andere A1, bebouwing Amersfoort) ontbreekt een belangrijke ecologische relatie tussen het plangebied en Arkemheen. Het plangebied is zodoende niet bepalend voor het behalen van de instandhoudingsdoelen die zijn opgesteld voor Natura 2000-gebied Arkemheen. Geconcludeerd wordt dan ook dat als gevolg van de plannen geen negatieve effecten op dit gebied en verder weg gelegen Natura 2000-gebieden zullen optreden.

Beschermde Natuurmonumenten

Het meest nabijgelegen Beschermde Natuurmonument is Schoolsteegbosjes bij Leusden. Deze bosgebiedjes liggen circa 3,7 kilometer ten zuidoosten van het plangebied. Gezien de grote afstand en tussenliggende barrières (A28, andere infrastructuur, bebouwing Leusden) ontbreekt een ecologische relatie tussen het plangebied en het Beschermde Natuurmonument.

Geconcludeerd wordt dan ook dat als gevolg van de plannen geen negatieve effecten op dit Beschermde Natuurmonument zullen optreden. Een vervolgetraject in het kader van de Natuurbeschermingswet wordt dan ook niet noodzakelijk geacht.

2.3 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De Structuurvisie richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling wordt de EHS gerealiseerd en worden ondermeer ganzenfoerageer- en weidevogelgebieden aangewezen. Binnen de EHS geldt de 'Nee, tenzij'-benadering. Dit houdt in dat een bestemmingsplanwijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Op basis van de digitale natuurbeleidskaart van de provincie Utrecht (<http://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/>) blijkt dat het plangebied geen onderdeel uitmaakt van de EHS. Het dichtstbijzijnde gebied dat is aangemerkt als EHS ligt circa 350 meter

ecogroen advies

ten oosten van het plangebied. Het betreft een open weilandengebied aan de overzijde van de A28.

Gezien de binnenstedelijke ligging, afstand en de tussenliggende barrières (onder andere de A28) vindt geen aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS plaats. Een vervolgtraject in het kader van de EHS wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

3 Flora en fauna van het onderzoeksgebied

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden daarbij kort toegelicht.

3.1 Toetsingskader

De Flora- en faunawet verplicht een ieder die ruimtelijke ingrepen of andere activiteiten wil ontplooiën, na te gaan in hoeverre dit negatieve effecten kan hebben op van nature in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten – ongeacht of deze beschermd zijn of niet. De zorgplicht van artikel 2 uit de Flora- en faunawet stelt dat optredende negatieve effecten zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd dienen te worden. Voor schade aan juridisch zwaarder beschermde soorten kan de aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet bij het Ministerie van EZ noodzakelijk zijn. Voor meer informatie over het wettelijk kader van de Flora- en faunawet, wordt verwezen naar bijlage 1.

3.2 Onderzoeksmethodiek

Quickscan

Op basis van luchtfoto's en Google Street View was al geconcludeerd dat er potenties voor verblijfplaatsen van vleermuizen te verwachten waren. Vleermuizenonderzoek is sterk gebonden aan seizoenen (zie kader op de volgende bladzijde). Omdat het onderzoek pas in de nadagen van het meest geschikte seizoen voor vleermuizeninventarisatie kon worden gestart is het eerste nachtelijke vleermuisbezoek op 4 juli 2013 gebundeld met een aansluitend quickscanbezoek. Op deze wijze kon voorkomen worden dat het vleermuisonderzoek moest doorlopen tot in 2014.

Tijdens het quickscanbezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (zogenaamde tabel 2- en 3-soorten). Hierbij is rekening gehouden met alle soortgroepen, maar op basis van de terreingesteldheid heeft de nadruk gelegen op broedvogels (met jaarrond beschermde nesten).

In combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en expert judgement is vervolgens een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

Methode vleermuizenonderzoek

In de bebouwing in het plangebied konden verblijfplaatsen van vleermuizen niet op voorhand worden uitgesloten en daarom is gericht nader vleermuisonderzoek uitgevoerd. Belangrijke vliegroutes en/of foerageergebied werden op voorhand niet verwachten er is geen gericht onderzoek naar die elementen uitgevoerd. Op basis van dit aanvullende onderzoek is bepaald of het nemen van vervolgstappen (zoals het aanvragen van ontheffing) noodzakelijk is.

Het nachtelijk vleermuisonderzoek heeft zich zodoende met name gericht op het vaststellen van verblijfplaatsen van vleermuizen. Volgens het protocol voor vleermuizen (zie kader 1) dienen in voorliggende situatie minimaal vier nachtelijke bezoeken verspreid over het jaar te worden uitgevoerd. Het gaat hierbij om twee nachtelijke bezoeken in de periode juni tot half juli welke gericht zijn op kraamkolonies en zomerverblijfplaatsen en twee nachtelijke bezoeken in de periode half augustus en september gericht op baltslocaties en paarverblijfplaatsen.

De vleermuisonderzoeken zijn uitgevoerd op de vroege ochtenden van 4 en 15 juli, 20 augustus en 13 september 2013. Het onderzoek is uitgevoerd door telkens twee ter zake deskundigen met behulp van een vleermuisdetector, tijdens voor vleermuisonderzoek geschikte weersomstandigheden (droog, niet te koud en weinig wind).

Protocol voor Vleermuisonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. De soorten zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakbureau van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) een protocol opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van EZ) en de Zoogdierverseniging. Vleermuisonderzoek blijft echter maatwerk en het protocol geldt daarom als richtsnoer en niet als plicht.

De deskundigen van EcoGroen Advies baseren de te volgen inventarisatie op het protocol, maar stemmen de strategie en inzet telkens af op de omvang en complexiteit van de locatie.

3.3 Flora en vegetatie

Het plangebied is grotendeels bebouwd en verhard. De groene elementen in het plangebied bestaan uit plantsoen bestaande uit bodembedekkers en enige verspreid staande (uitheemse) struiken en bomen. Verder zijn alleen algemene straatonkruiden als Gewone paardenbloem, Canadese fijnstraal, Liggend vetmuur en Gewoon herderstasje aanwezig.

Beschermde en bedreigde planten zijn niet aangetroffen op en rondom de planlocatie. Gezien de aangetroffen soortensamenstellingen en de terreingesteldheid wordt ook niet verwacht dat beschermde of bedreigde plantensoorten binnen de invloedssfeer van de plannen voorkomen. Het nemen van vervolgstappen is voor flora dan ook niet nodig.

3.4 Vleermuizen

Het is belangrijk om voorafgaand aan ruimtelijke ontwikkelingen duidelijkheid te hebben over het al of niet voorkomen van vleermuizen. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn opgenomen in de Europese Habitatrichtlijn en zodoende strikt beschermd. In de praktijk houdt deze beschermingsstatus in dat vaste verblijfplaatsen van vleermuizen niet verstoord of vernietigd mogen worden en dat in geval van onvermijdelijke schade ontheffing aangevraagd moet worden bij het Ministerie van EZ. Daarnaast kunnen er mitigerende of compenserende eisen gesteld worden aan de uitvoering van de plannen.

Verblijfplaatsen

Tijdens alle vier de vleermuisbezoeken zijn in het plangebied invliegende vleermuizen waargenomen, waarmee diverse verblijfplaatsen zijn opgespoord. Al deze verblijfplaatsen bevinden zich in de drie te renoveren portiekflats. In de seniorenwoningen en het winkelcentrum zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen en deze zijn gezien de onderzoeksresultaten ook niet te verwachten.

Binnen het plangebied zijn in totaal zes verblijfplaatsen vastgesteld. De waarnemingen zijn weergegeven op kaart in bijlage 2. Het gaat om vier zomerverblijfplaatsen en twee paarverblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis. Vlak buiten het plangebied zijn nog drie zomerverblijven van deze soort aanwezig en daarnaast nog een paarverblijf van een andere vleermuissoort; de Ruige dwergvleermuis.

De Alliantie is voornemens om de drie portiekflats te renoveren. Dit houdt onder meer in dat de aanwezige spouwen en andere geveldelen van extra isolatie worden voorzien. Hierdoor gaan de verblijfplaatsen van de vleermuizen verloren. Bij het vullen van een in gebruik zijnde verblijfplaats met bijvoorbeeld PUR-schuim of tempexparels kunnen bovendien aanwezige vleermuizen opgesloten raken en/of worden gedood.

Voor het verwijderen van een vaste verblijfplaats van vleermuizen is een ontheffing van de Flora- en Faunawet noodzakelijk. Voorwaarde voor het verlenen van een ontheffing zijn onder meer het hebben van een in de wet genoemd belang voor de verstorende werkzaamheden, het nemen van mitigerende maatregelen om schade aan individuele vleermuizen te voorkomen en het voorzien in vervangende verblijfplaatsen voor vleermuizen.

In de nieuwbouw elders in het plangebied kunnen overigens door middel van eenvoudige aanpassingen potenties voor vleermuizen worden gerealiseerd. Zo kan de luchtpouw door middel van open stootvoegen bereikbaar worden gemaakt. Het nieuwste Bouwbesluit staat dit toe. In bijlage 3 worden enkele methoden toegelicht.

Vliegroutes en foerageergebied

Er zijn geen vliegroutes van vleermuizen vastgesteld. In het plangebied foerageren slechts enkele exemplaren van de Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis. Er worden door de plannen geen opgaande lijnvormige structuren verwijderd die voor vleermuizen onmisbaar kunnen zijn als vlieg- en/of jachtroute en er worden ook geen essentiële foerageergebieden verstoord of vernietigd. Het plangebied zal ook na de ingrepen geschikt foerageergebied voor kleine aantallen vleermuizen blijven vormen.

3.5 Overige (grondgebonden) zoogdieren

Zwaarder beschermde soorten

Aanwezigheid van zwaarder beschermde grondgebonden zoogdiersoorten als Eekhoorn en Steenmarter (beide Ff-wet tabel 2) kan worden uitgesloten omdat van deze soorten geen sporen (nesten, vraatsporen en keutels) aangetroffen of potentiële verblijfplaatsen zijn aangetroffen in het plangebied.

Algemeen

In het plangebied is een aantal vaste verblijfplaatsen van laag beschermde zoogdiersoorten te verwachten zoals Bosmuis, Rosse woelmuis, Huisspitsmuis en Egel. Bij de ingrepen gaan mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van deze algemene en laag beschermde zoogdieren verloren. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt echter automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van verplichte vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

Schade aan genoemde algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart - augustus). De minst schadelijke periode is september - november (mits vorstvrij).

3.6 Broedvogels

Aangezien dit een quickscan betreft en de veldbezoeken grotendeels buiten het broedseizoen van de meeste vogelsoorten zijn uitgevoerd, was geen volledige broedvogelinventarisatie mogelijk. Op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (verspreidingsatlassen en internet) en expert judgement is echter wel een goede uitspraak te doen over de te verwachten soorten.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespendif, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

De gebouwen zijn tijdens het quickscanbezoek intensief onderzocht op de aanwezigheid van potentieel geschikte nestplaatsen voor Huismus en Gierzwaluw. De portiekflats en de appartementen boven het winkelcentrum zijn hiervoor niet geschikt. De seniorenwoningen

zijn wegens de zeer geringe hoogte ook niet geschikt voor Gierzwaluwen.

De seniorenwoningen zijn in principe wel geschikt voor Huismus maar hier zijn de dakbeschotten hermetisch afgesloten met behulp van vogelschroot. Hierdoor kunnen vogels niet onder de dakpannen komen en zijn nestplaatsen zodoende uitgesloten. Een groepje Huismussen was weliswaar aanwezig in de beplanting bij de seniorenwoningen maar deze broeden naar alle waarschijnlijkheid in de woningen aan de aangrenzende Tenorplaats.

Omdat de aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels in het plangebied kan worden uitgesloten is een ontheffing van de Flora- en Faunawet of speciale maatregelen voor deze vogelcategorie niet nodig.

Overige broedvogelsoorten

In de beplanting in het plangebied zijn broedvogels te verwachten van de bebouwde kom als Merel, Houtduif, Vink, Turkse tortel, Zwartkop, Roodborst, Winterkoning en Heggenmus.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt geen ontheffing verleend.

Voor de meeste genoemde soorten kan de periode begin maart tot half juli worden aangehouden als broedseizoen. Er wordt echter geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen, maar het is van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden. Als er beplanting moet worden verwijderd wordt geadviseerd dit buiten de bovengenoemde broedtijd te doen om schade aan broedvogels van bos en struweel te voorkomen.

In de nieuwbouw kunnen door middel van eenvoudige maatregelen potenties voor broedvogels worden gecreëerd. Het gebruiken van Vogelvide of het vermijden van het gebruik van vogelschroot kan zorgen dat een ooit zo gewone broedvogel als Huismus geholpen kan worden. Door middel van inmetselekasten of speciale dakpannen kunnen broedplaatsen voor Gierzwaluw worden gecreëerd. Zie voor aanwijzingen bijlagen 4 en 5.

3.7 Amfibieën

Aangezien permanent oppervlaktewater ontbreekt in het plangebied is de aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën uitgesloten. Wel kunnen kleine aantallen algemene amfibieën overwinterend worden aangetroffen in de strooisellaag onder de aanwezige beplanting. Het gaat hier om algemene en laag beschermde soorten als Bruine kikker en Gewone pad (Ff-wet tabel 1-soorten).

Bij de realisatie van de plannen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van genoemde laag beschermde amfibieënsoorten verloren gaan. Voor deze soorten geldt echter automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van verplichte vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

Schade aan genoemde algemene en laag beschermde amfibieën kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart - augustus). De minst schadelijke periode is september - november (mits vorstvrij).

3.8 Overige soortgroepen

Gezien de terreingesteldheid van de onderzoekslocaties en bekende verspreidingsgegevens, kan verder worden geconcludeerd dat er geen beschermde reptielen, dagvlinders, libellen en overige ongewervelden aanwezig en te verwachten zijn.

4 Geraadpleegde bronnen

- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Assema, R. van & Bureau Waardenburg (2011). Stand van de natuur in Amersfoort. Gemeente Amersfoort
- Hustings, F.J. & J.W. Vergeer (red.), 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels (1998-2000). KNNV-Uitgeverij.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden.
(<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k>)
- Provincie Utrecht (2013) – Webkaart provinciale ruimtelijke verordening
(<http://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/>)
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- www.waarneming.nl
- www.ravon.nl

BIJLAGE

BIJLAGE 1: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken (EZ), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing en beoordeling

Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren, zijn beschermde soorten aanwezig en is er sprake van overtreding van een verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet, dan dient u een ontheffingsaanvraag in te dienen bij Dienst Regelingen. Hierbij worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn¹ en de Habitatrichtlijn.

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

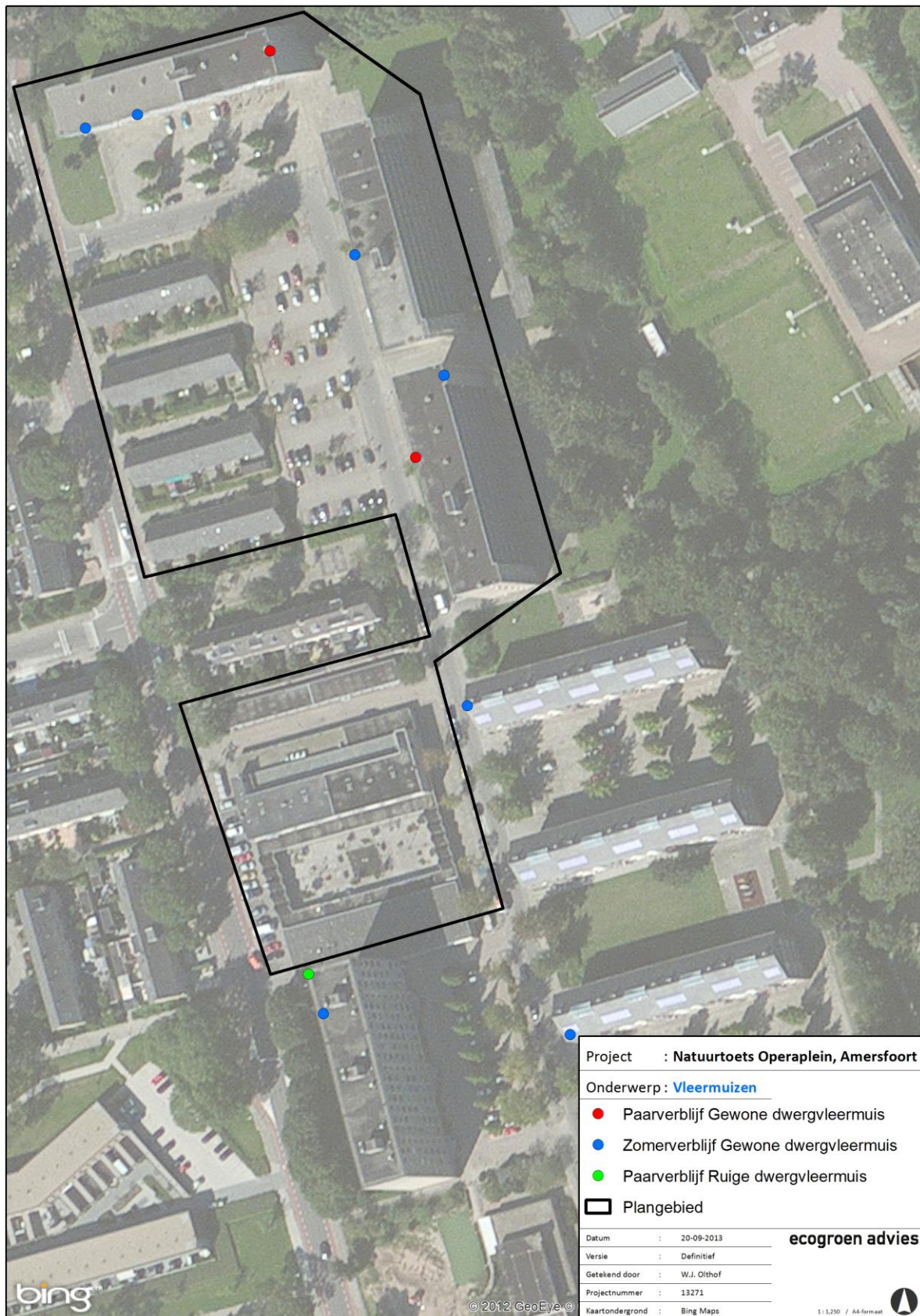
Nederland regelt aan de hand van een vergunningstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EZ. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd.

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Bijlage 2: Verblijfplaatsen vleermuizen

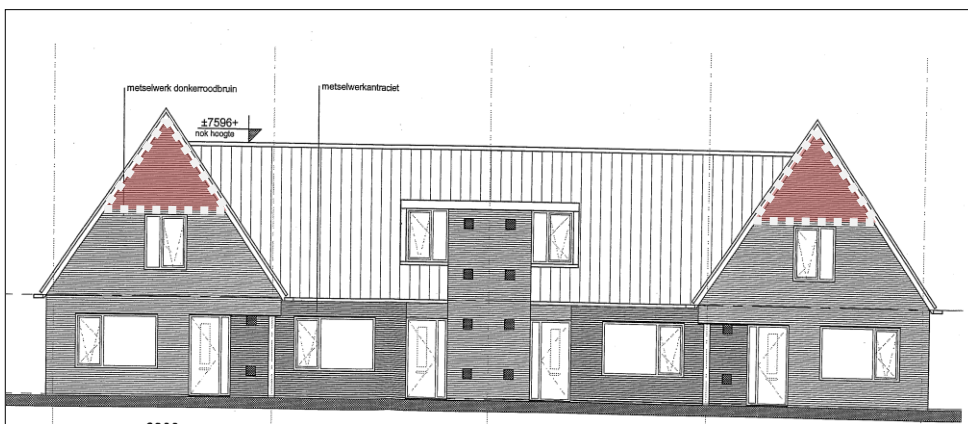

Bijlage 3: Huisvesting van vleermuizen

Minstens de helft van de in Nederland voorkomende soorten vleermuizen maakt in meer of mindere mate gebruik van door de mens gemaakte gebouwen als verblijfplaats. Dat kunnen gewone huizen zijn maar ook kerken en forten. Door renovaties, isolatie of sloop verdwijnen veel plekken waar vleermuizen kunnen huizen. Verder is in de huidige bouwstijl weinig ruimte voor vleermuizen. Met eenvoudige maatregelen (in bijvoorbeeld nieuwbouw of bij renovatieprojecten) kan huisvesting van vleermuizen gerealiseerd worden.

Toegankelijk maken van de spouwmuur

Spouwmuren zijn voor vleermuizen als Gewone dwergvleermuis al toegankelijk via een open stootvoeg van circa 1 à 2 cm. Van belang is dat de open stootvoegen op minimaal een halve meter onder de bovenrand van het gebouw aangebracht worden om warmteverlies en tocht te voorkomen. Daarnaast is van belang dat geen irriterend glaswol wordt toegepast in de spouwmuur. Alternatieve opties zijn het toepassen van plaatvormig isolatiemateriaal (bijvoorbeeld Mupan Ultra, merk Isover), waarbij een luchtspouw van circa vier centimeter overblijft of het weglaten van isolatiemateriaal onder en boven de gecreëerde open stootvoeg(en).

Figuur 1:
Voorbeeldlocatie open stootvoegen (rode arcering)

Inbouwvoorzieningen

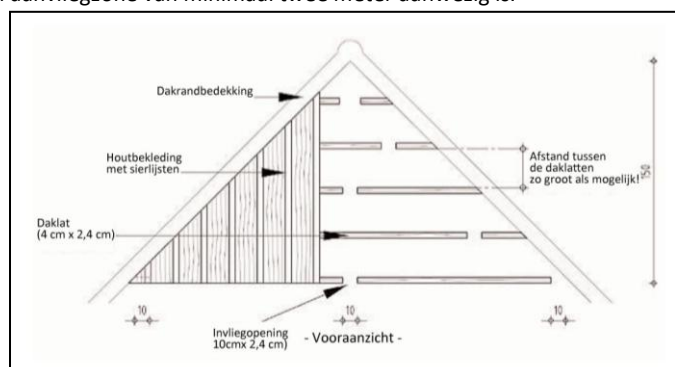
Er zijn speciaal voor vleermuizen ontwikkelde kasten op de markt die in de muur kunnen worden ingemetseld. De inbouwkasten kunnen via een open stootvoeg toegankelijk worden gemaakt.

Figuur 2: Voorbeeld in te metselen vleermuiskast

Houten betimmering aan buitenzijde gebouwen

Ook aan de buitenzijde van gebouwen kunnen voorzieningen voor vleermuizen worden aangebracht. Voorbeelden zijn boeiboorden en gevelbetimmering, waarbij tussen de muur en het boeiboord/gevelbetimmering een smalle ruimte van circa 24 mm wordt gelaten. Deze ruimte kan dan toegankelijk gemaakt worden door de onderzijde open te laten. Van belang is dat onder de opening een obstakelvrije af- en aanvliegzone van minimaal twee meter aanwezig is.

Figuur 3: Voorbeeld gevelbetimmering

Bijlage 4: Nestgelegenheid Huismus

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 5 november 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. Vergeleken met 1960 is de populatie gehalveerd. Eén van de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang is het verdwijnen van nestgelegenheid en openbaar groen. Hieronder zijn de drie belangrijkste mogelijkheden beschreven om vervangende nestgelegenheid voor Huismus te creëren.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpantypen op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Figuur 2: Mussendakpan ([www.waveka](http://www.waveka.nl))

Vogelvide

De Vogelvide biedt Huismussen een veilige nestplek onder dakpannen. Het product kan worden aangebracht bij de onderste rij pannen op het dak, ter hoogte van de dakvoet. Simpel gezegd is het een prefab nestkast die over de gehele breedte van het dak kan worden aangebracht. De Vogelvide® voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide kent een aantal geïntegreerde functies zoals:

- past onder vrijwel alle soorten pannen en alle soorten pannendaken;
- waarborgt een goede ventilatie van het dak;
- voorkomt dat vogels verder onder de pannen kruipen, zodat vervuiling wordt tegengegaan;
- duurzaam en eenvoudig, zowel in de professionele bouwwereld als door particulieren toe te passen.

De Vogelvide is de afgelopen jaren met goed resultaat getest in Noordwijk, Amsterdam, Alkmaar en Hardenberg. Voor meer informatie wordt verwezen naar de website van de Vogelbescherming (www.vogelbescherming.nl) en Monier (www.monier.nl).

Figuur 3: Vogelvide (www.vogelbescherming.nl)

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop, maar zijn ook eenvoudig zelf te (laten) maken. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdient de vogelvide de voorkeur. Wel zijn deze kasten geschikt als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met zulke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden onder andere geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor nadere informatie:

www.waveka.nl

www.vivara.nl

<http://www.haagsevogels.nl/cms/index.php?page=mussenflat-bouwen>

Figuur 4: Mussenkast (www.vivara.nl)

BIJLAGE 5: HUISVESTING GIERZWALUW

Gierzwaluwpennen (permanente voorziening)

Indien een pannendak met een dakhelling steiler dan 45 graden wordt aangebracht, kunnen Gierzwaluwpennen worden gebruikt. Deze vormen alleen de toegang tot de bovenkant van het dakbeschot. Een Gierzwaluw die gebruik maakt van de opening maakt een nestje op enige afstand van de opening, in de kruising van de panlat en tengel. Een belangrijke voorwaarde voor een goed werkende gierzwaluwdakpan is dat er een vrije aanvliegopening aanwezig is. Monier heeft in samenwerking met Gierzwaluwbescherming Nederland een speciale gierzwaluwpan ontwikkeld (www.monier.nl onder Gierzwaluwdakpan). Ook veel andere dakpanfabrikanten (o.a. Wienerberger) hebben gierzwaluwpennen in hun assortiment maar deze beschikken vaak over een te hoge rand langs de onderzijde van de invliegopening waardoor ze veelal onbruikbaar zijn voor Gierzwaluwen.

Figuur 1: Gierzwaluwpan van Monier, ontwikkeld in samenwerking met Gierzwaluwbescherming Nederland

Neststenen (permanente voorziening)

Neststenen zijn holle bouwelementen die voorzien zijn van een in/uitvliegopening om de in hollen broedende vogelsoorten nestgelegenheid te bieden. Neststenen voor gierzwaluwen zijn op maat gemaakt voor deze vogelsoort, maar ook andere vogels broeden en overnachten erin.

Neststenen voor gierzwaluwen worden liggend ingemetseld. Ook de invliegopening die vaak ovaal is, wordt liggend aangebracht. Er dient een aantal neststenen in het gebouw geplaatst te worden (liefst minstens tien). Gierzwaluwen zijn namelijk koloniebroeders, en als één steen bezet is zullen er spoedig meer bezet raken.

Figuur 2: Houtbetonnen neststeen (vivara.nl)

Adressen voor Gierzwaluwproducten: vogelbescherming.nl - gierzwaluw.com - waveka.nl - vivara.nl - monier.nl

Aandachtspunten bij het realiseren van huisvesting voor Gierzwaluw

Om de te realiseren gierzwaluwvoorzieningen tot een succes te maken, is het van belang onderstaande punten in acht te nemen:

- Omdat Gierzwaluwen vaak bij elkaar broeden, dienen meerdere voorzieningen dicht bij elkaar geplaatst te worden;
- Neststenen/nestkasten dienen uitsluitend in/aan de koele noord- en oostgevels aangebracht te worden in verband met de hitte die in nestlocaties kan ontstaan;
- Een ruime vrije aanvliegroute is noodzakelijk. Dus geen bomen voor de neststenen, geen belendende gebouwen, geen draden, schoorstenen of vlaggenstokken et cetera die het aan/afvliegen kunnen bemoeilijken;
- Er mogen zich geen horizontale vlakken (bijvoorbeeld platte daken, balkons, galerijen) en naar buiten draaiend ramen direct onder de Gierzwaluwvoorzieningen bevinden, in verband met de vrije val van 3 meter die Gierzwaluwen moeten kunnen maken bij het verlaten van de nestplaats;
- In de Gierzwaluwvoorzieningen dient enig nestmateriaal (hooi) aan gebracht te worden, omdat Gierzwaluw maar moeizaam eigen nestmateriaal kan bemachtigen. Voor gierzwaluwdakpannen kan tot 1 meter aan weerszijden van de nestpan hooi aangebracht worden;
- In het geval van Gierzwaluwdakpannen is het van belang dat direct boven de panlatten – indien gladde isolatieplaten worden toegepast - een ruwe ondergrond wordt aangebracht (bijvoorbeeld ruwe zijde hardboard met een hoogte van 5 -10 centimeter), zodat Gierzwaluw zich onder het dak kan verplaatsen;
- Onderhoud en schoonmaak van kunstnesten is niet nodig omdat Gierzwaluwen vrijwel geen nestmateriaal aanbrengen en niet in het nest poepen.